

PWYLLGOR IAITH: DYDD MAWRTH, 23 EBRILL 2024

YN BRESENNOL:

Y Cyngorwyr:

Elfed Wyn ap Elwyn, Llio Elenid Owen, Rhys Tudur, Jina Gwyrfai, Gwynfor Owen, Alan Jones Evans, Elfed Williams, Anne Lloyd Jones, Peter Thomas ac Hefin Underwood.

Swyddogion: Llywela Haf Owain (Uwch Ymgynghorydd Iaith a Chraffu), Nia Haf Lewis (Ymgynghorydd Iaith), Vera Jones (Rheolwr Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith), a Rhodri Jones (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

HEFYD YN BRESENNOL:

Eitem 5: Dafydd Gibbard (Prif Weithredwr) ac Iwan Evans (Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol).

Eitem 6: Sioned Eirian Williams (Pennaeth Adran Economi a Chymuned).

Eitem 7: Iwan Hywel (Pen Swyddog Menter Iaith Gwynedd).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cyngorwyr Olaf Cai Larsen a Menna Baines, Geraint Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol) a Bet Huws (Swyddog Dysgu a Datblygu'r Iaith Gymraeg).

Diolchwyd i'r Cynghorydd Sasha Williams am ei chyfraniad i'r Pwyllgor dros y ddwy flynedd ddiwethaf. Croesawyd y Cynghorydd Rhys Tudur fel Aelod newydd i'r Pwyllgor.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Derbyniwyd datganiad o fuddiant personol gan y Cynghorydd Elfed Wyn ap Elwyn ar gyfer Eitem 7 gan ei fod wedi bod yn cydweithio gyda Menter Iaith Gwynedd yn ystod y flwyddyn ddiwethaf. Nid oedd yn fuddiant a oedd yn rhagfarnu ac felly ni adawodd y cyfarfod.

3. MATERION BRYD

Ni dderbyniwyd unrhyw fater bryd.

4. COFNODON

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 30 Ionawr 2024 fel rhai cywir.

5. CYNLLUN HYBU'R GYMRAEG TÎM ARWEINYDDIAETH A GWASANAETHAU CYFREITHIOL

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Prif Weithredwr a Phennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol. Tynnwyd sylw yn fras at y prif bwyntiau canlynol:

Pwysleisiwyd fod y Tîm Arweinyddiaeth yn sefyll yn gadarn ar ddefnydd o'r iaith Gymraeg gan beidio cyfaddawdu, gan ei fod yn gosod cynsail ar gyfer gweddiill y Cyngor. Mynegwyd rhwystredigaeth nad yw cyfleusterau Gymraeg digonol yn cael ei ddefnyddio mewn cyfarfodydd a gynhelir gan Lywodraeth Cymru gan ymhelaethu bod trafodaethau yn aml yn cael eu cynnal yn y Saesneg. Cadarnhawyd bod Cyngor Gwynedd yn arwain ar sicrhau bod cyfleusterau digonol yn cael eu defnyddio mewn cyfarfodydd ac o'r herwydd, tynnwyd sylw at lythyr a yrrwyd i Weinidog yr Iaith Gymraeg yn Llywodraeth Cymru i ddatgan pryder y Tîm Arweinyddiaeth am y sefyllfa bresennol.

Adroddwyd bod y Tîm Arweinyddiaeth a'r Cyngor yn cydweithio gyda nifer o gyrff cenedlaethol a rhanbarthol. Sicrhawyd yr aelodau bod swyddogion yn annog y cyrff hynny i geisio efelychu polisi iaith Cyngor Gwynedd a hyrwyddo defnydd mewnol o'r Gymraeg. Rhannwyd enghraifft o hyn sef bod y Cyfarwyddwr Corfforaethol a'r UwchYmgynghorydd Iaith a Chraffu yn aelodau o Grŵp Llywio a sefydlwyd gan Gomisiynydd y Gymraeg er mwyn datblygu modelau polisi i gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg o fewn cyrff cyhoeddus yng Nghymru. Eglurwyd bod y Grŵp, sy'n cynnwys cynrychiolaeth gan nifer o sefydliadau, yn caniatáu i swyddogion y Cyngor rannu profiadau megis datblygu polisi iaith, dulliau recriwtio, defnydd mewnol y Cyngor o'r Gymraeg, hyfforddiant ac anogaeth a gynigir i staff er mwyn datblygu eu hyder yn y Gymraeg. Ymhelaethwyd bod yna gynrychiolaeth o'r Cyngor ar Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn gan nodi bod y Bwrdd wedi bod yn gweithio ar brosiect yn ymwneud gyda materion recriwtio gweithlu diweddar er mwyn denu aelodau staff Cymraeg. Soniwyd hefyd bod y Cyngor yn cydweithio gyda Menter Iaith Gwynedd er mwyn datblygu prosiectau.

Esboniwyd bod gan y Cyfarwyddwr Statudol (Gwasanaethau Cymdeithasol) gyfrifoldebau penodol o ran hyrwyddo defnydd o'r iaith Gymraeg o fewn y sector gofal. Eglurwyd y disgwylir bod pob awdurdod lleol a Bwrdd Iechyd yng Nghymru, yn penodi uwch arweinydd yn 'bencampwr' y Gymraeg fel rhan o raglen waith 'Mwy Na Geiriau', gan gadarnhau mai'r Cyfarwyddwr Statudol (Gwasanaethau Cymdeithasol) sy'n arddel y rôl honno yng Ngwynedd. Cadarnhawyd ei fod yn ofynnol yn ôl Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol Llesiant (Cymru) 2014 i'r 'bencampwr' sicrhau defnydd rhagweithiol o'r Gymraeg fel ei fod ar gael heb i ddefnyddwyr gorfod gofyn amdano. Pwysleisiwyd mai dyma yw'r arferiad o fewn Cyngor Gwynedd ers nifer o flynyddoedd a bod y Cyfarwyddwr yn defnyddio ei rôl fel 'bencampwr' a Chadeirydd 'Mwy Na Geiriau' er mwyn cynorthwyo eraill i fod yn rhagweithiol yn y Gymraeg. Ymhelaethwyd ei fod hefyd wedi bod yn feirniad ar wobrau cenedlaethol Gofal Cymdeithasol Cymru ar y defnydd o'r iaith Gymraeg yn y sector gofal yn ddiweddar.

Cydnabuwyd bod y defnydd o Saesneg o fewn technoleg gwybodaeth wedi bod yn her i'r Cyngor yn y blynyddoedd diwethaf. Er hyn, ymfalchiwyd bod y mwyafrif helaeth o staff y Cyngor sy'n defnyddio cyfrifiaduron fel rhan o'u swyddi, yn gwneud hynny gyda meddalwedd Gymraeg ar eu dyfeisiau. Manylwyd bod hyn yn galluogi i swyddogion weithio ar e-byst, Microsoft Office a mwy drwy gyfrwng y Gymraeg. Nodwyd bod y newid hwn yn un sydd wedi bod yn peri gofid i rai aelodau staff, ond mae'r staff hynny yn hapus gyda'r meddalwedd wedi iddynt ddod i'r arfer ag o.

Adroddwyd bod y Gwasanaeth Cyfreithiol yn dîm o 25 swyddog sy'n gweithio ym maes cyfreithiol, etholiadau, cefnogi'r crwner yn ogystal â dyletswyddau priodoldeb sydd ynghlwm â'r Pwyllgor Safonau a rôl y Swyddog Monitro.

Cadarnhawyd bod y Gwasanaeth Cyfreithiol yn hybu'r Gymraeg drwy ddarparu gwasanaeth i nifer o brif sefydliadau rhanbarthol a darparu cefnogaeth gyfansoddiadol iddynt fel rhan o rôl Cyngor Gwynedd fel yr awdurdod lletya.. Manylwyd bod y Cyngor yn defnyddio'i gynrychiolaeth o fewn y sefydliadau rhanbarthol hyn i gynnal cyfarfodydd a pharatoi dogfennaeth ddwyieithog gyda'r flaenoriaeth i'r Gymraeg.

Eglurwyd bod y gwasanaeth cyfreithiol hefyd yn cefnogi swyddogion y gwasanaeth etholiadau, gan ymateb i ddeddfwriaethau newydd yn barhaus drwy ddiweddarau polisïau. Nodwyd bod y Cyngor yn tynnu sylw'r llywodraeth a chyrrff eraill at unrhyw angen ieithyddol Cymraeg sydd yn ddiffygiol er mwyn sicrhau bod darpariaeth o'r Gymraeg ym mhob agwedd o'r gwaith ble mae modd.

Tynnwyd sylw at y ffaith bod sefyllfa recriwtio'r gwasanaeth cyfreithiol wedi gwella yn ddiweddar gan eu bod wedi llwyddo i ddenu swyddogion cymwysedig sy'n meddu â sgiliau Cymraeg. Ymhelaethwyd bod y gwasanaeth hefyd wedi bod yn rhan o raglen Cynllun Yfory a phrentisiaid er mwyn addysgu sgiliau angenrheidiol i swyddogion ifanc newydd gan ddarparu gwasanaethau cyfreithiol yn ddwyieithog i'r dyfodol. Cydnabuwyd bod y gwasanaeth yn defnyddio gweithwyr dros dro o'i bryd i'w gilydd sydd ddim yn meddu ar sgiliau ieithyddol Cymraeg. Pwysleisiwyd eu bod yn cael eu cyflogi am gyfnod byr pan mae angen arbenigedd penodol gan nad yw'r arbenigedd ar gael gan swyddogion y Cyngor. Nodwyd bod y gwasanaeth yn symud i ffwrdd o ddefnyddio gweithwyr dros dro oherwydd llwyddiannau recriwtio ond mae'n annhebygol na fyddent yn stopio cael eu defnyddio'n gyfan gwbl oherwydd natur y gwaith mae'r gwasanaeth yn ymwneud ag o.

Diolchwyd am yr adroddiad ac am sicrhau bod y Cyngor yn arwain ar faterion ieithyddol yn Genedlaethol.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau a dderbyniwyd.

6. CYNLLUN HYBU'R GYMRAEG: ADRAN ECONOMI A CHYMUNED

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Bennaeth Adran Economi a Chymuned a thynnwyd sylw yn fras at y prif bwyntiau canlynol:

Tynnwyd sylw at raglen Arfor gan nodi bod Cyngor Gwynedd yn cymryd rôl arweiniol ar Fwrdd y prosiect. Eglurwyd bod y Bwrdd yn y broses o werthuseffiaith y prosiectau ar ardaloedd a thrigolion er mwyn derbyn cyllideb i'r dyfodol. Atgoffwyd bod prosiect Arfor wedi ei ariannu hyd at ddiwedd blwyddyn ariannol 2024-25 ac felly mae'n bwysig gweithio ar geisio derbyn ymrwymiad ariannol i'r dyfodol ar hyn o bryd. Cadarnhawyd bod cydweithio pwysig yn mynd rhagddo rhwng siroedd rhanbarth Arfor sef Ynys Môn, Gwynedd, Ceredigion a Sir Gaerfyrddin.

Adroddwyd bod yr Adran wedi llwyddo i ddenu arian gan Gronfa Ffyniant Gyffredin Llywodraeth Prydain, gan gadarnhau fod cronfa grant i fusnesau ar gael o'r gyllideb hon yn ychwanegol i brosiect Arfor. Eglurwyd bod telerau ac amodau a ddatblygwyd drwy brosiect Arfor wedi cael eu cynnwys ar gyfer ceisiadau busnesau am arian drwy'r Gronfa Ffyniant Gyffredin hefyd. Eglurwyd y golyga hyn bod rhaid i gwmnïau amlygu'r defnydd o Gymraeg a wneir fel rhan o'u busnes yn ogystal â rhannu sut mae'r cwmni yn hybu'r iaith Gymraeg, wrth iddynt wneud cais am arian. O ganlyniad i hyn nodwyd bod 79 busnes o Wunedd wedi cwblhau asesiad 'Cynnig Cymraeg' Comisiynydd y Gymraeg yn ystod 2023/24 gydag 12 o'r cwmnïau hynny eisoes wedi derbyn yr achrediad. Cydnabuwyd na fydd yr un anogaeth ar gael pan nad oes grantiau busnes ar gael. Er hyn, pwysleisiwyd bod gwaith yn mynd rhagddo er mwyn gallu cynnig cymorth i fusnesau bychan i gyrraedd yr achrediad gan Comisiynydd y Gymraeg. Ategwyd mai'r gobaith yw y bydd cwmnïau yn cymryd y cyfle i ymgeisio am achrediad 'Cynnig Cymraeg' yn wirfoddol i'r dyfodol ond nodwyd nad oes modd i'r Adran eu gorfodi. Mynegwyd siomiant mai Gwynedd yw'r unig Sir yn y gogledd sydd wedi gosod yr amod hwn ar geisiadau am grant busnes drwy'r Gronfa Ffyniant Gyffredin.

Cadarnhawyd bod yr Adran wedi lawnsio Cynllun Gwynedd ac Eryri 2035 sef Cynllun Economi Ymweld Cynaliadwy ar gyfer yr ardal ar y cyd gydag Awdurdod Parc Cenedlaethol

Eryri. Atgoffwyd mai un o flaenoriaethau clir y cynllun yw hybu perchnogaeth leol ac i ddatblygu cyfleoedd i amlygu'r iaith Gymraeg, ein diwylliant a'n treftadaeth. Pwysleisiwyd bod gwaith yn mynd rhagddo i fonitro'r effaith mae'r cynllun yn ei gael ar y flaenoriaeth honno ar hyn o bryd. Ymhelaethwyd bod y flaenoriaeth hon wedi cael ei chynnwys fel cymal ac i'r adran gytuno i gefnogi digwyddiadau, er mwyn sicrhau bod y digwyddiad yn cyrraedd gofynion y gofynion ieithyddol a diwylliannol hynny.

Esboniwyd bod yr Adran wedi mabwysiadu mesurydd newydd o fewn y maes twristiaeth marchnata a digwyddiadau, sef 'Canran o drigolion y Sir sy'n credu fod twristiaeth yn cael dylanwad cadarnhaol ar y Gymraeg a diwylliant Cymru'. Nodwyd bod y mesurydd newydd hwn yn cael ei gynnwys mewn holiadur blynyddol i drigolion Gwynedd. Eglurwyd y gobeithircasglu data o'r holiadur er mwyn mesur effaith y gwaith a wneir o fewn y maes. Tybir mai dyma yw'r dull gorau o gael atebion cadarnhaol gan ei fod yn galluogi cymunedau i ymrwymo cyn gymaint neu cyn lleied ac maent yn ei ddymuno.. Ymhelaethwyd fod y mesurydd wedi cael ei dreialu gan y Cyngor ar ran Llywodraeth Cymru y llynedd a gobeithir bydd siroedd eraill yn ymgorffi'r mesurydd yn y dyfodol.

Mewn ymateb i ymholiad ar sut mae cydweithio gyda busnesau gwyliau, lletyau gwyliau a meysydd carafanau er mwyn sicrhau bod yr iaith yn amlwg yn eu diwylliant, cadarnhaodd Pennaeth yr Adran bod gwaith diddorol yn mynd rhagddo er mwyn annog busnesau i fod yn llysgenhadon yr iaith Gymraeg. Cadarnhawyd bod hyn yn waith sydd wedi cael ei fabwysiadu o fewn y Cynllun Economi Ymweld newydd ac mae gofyn i lysgenhadon gael ymwybyddiaeth o ddiwylliant ac iaith yn ogystal â pharchu'r tirwedd a'r amgylchedd. Mynegwyd gobaith bydd hyn yn cryfhau'r iaith gan y bydd ymwelwyr yn gweld y Gymraeg yn glir wrth iddynt ddod i ymweld â'r ardal. Pwysleisiwyd bod y cynllun wedi cael ei dreialu o fewn ardal Parc Cenedlaethol Eryri a bod canlyniadau cadarnhaol wedi dod i law ac felly mai'r gobaith yw y bydd y cynllun hwn yn llwyddiant ar hyd Gwynedd gyfan, wrth i becyn gwybodaeth gael ei rannu â busnesau.

Adroddwyd bod yr Adran yn parhau i gefnogi cwmnïau a sefydliadau o fewn y maes amgueddfeydd a'r celfyddydau gan nodi bod effaith ieithyddol a diwylliannol yn rhywbeth sy'n cael sylw. wrth fynd ati i'w cefnogi. Cyfeiriwyd hefyd at brosiect Tirlun Llechi Gogledd Orllewin Cymru. Ymhelaethwyd bod yr adran yn cydweithio gyda Phrifysgol Bangor ar gynllun tymor hir, a bydd cryn dipyn o amser yn mynd rhagddo cyn gweld newidiadau ac effaith y cynllun hwn. Esboniwyd bod ennyn diddordeb gwirfoddolwyr sydd yn meddu a sgiliau ieithyddol Cymraeg yn gallu bod yn her i'r Adran. Cydnabuwyd bod hyn yn broblem sy'n peri gofid ers rhai blynyddoedd a'i fod yn her fwy mewn rhai ardaloedd penodol o fewn y Sir. Pwysleisiwyd bod yr Adran yn cefnogi'r ardaloedd hynny drwy gynnig mwy o gyfleoedd gwirfoddoli drwy amrywiol gynlluniau ar y cyd gydag ysgolion a cholegau er mwyn ennyn diddordeb siaradwyr Cymraeg i wirfoddoli. Rhannwyd enghraifft o ble mae'r cynlluniau hyn wedi bod yn llwyddiannus megis Storiol ym Mangor ble mae mwy o wirfoddolwyr Cymraeg yn siarad erbyn hyn.

Rhannwyd enghreifftiau o sut mae llyfrgelloedd Gwynedd yn cyfrannu i hybu'r iaith Gymraeg yn ogystal â darparu gwasanaeth yn ddwyieithog. Pwysleisiwyd bod y gweithgareddau sydd yn cael eu cynnal yn y llyfrgelloedd yn boblogaidd iawn ymysg trigolion Gwynedd a manylwyd bod adborth cadarnhaol gan fynychwyr di-gymraeg o'r ffordd mae'r llyfrgell leol yn hybu'r Gymraeg yn effeithiol. Soniwyd bod gwasanaeth y llyfrgelloedd ar gael yn ddwyieithog ar draws y Sir ond cydnabuwyd bod rhai sesiynau yn cael eu cynnal ble nad oes modd cael yr holl ddeunyddiau yn Gymraeg yn achlysurol. Eglurwyd bod yr Adran yn ymwybodol o'r broblem ac yn ystyried bod yr her yn codi mewn rhai ardaloedd ble mae niferoedd gwirfoddolwyr Cymraeg yn isel. Pwysleisiwyd bod yr Adran yn ymdrechu i gefnogi pawb sydd eisiau cynnal gweithgareddau o fewn y llyfrgelloedd i allu gwneud hynny yn ddwyieithog. Cadarnhawyd bod polisi iaith y Cyngor yn sicrhau nad oes unrhyw weithgaredd yn cael ei wneud yn uniaith Saesneg, gan gydnabod bod rhai elfennau yn cael eu cynnal yn ddi-gymraeg mewn achlysuron prin.

Adroddwyd bod cynnydd yn niferoedd staff yr adran sydd wedi cwblhau hunanasesiad ieithyddol gan bwysleisio bod 96.65% o staff yr adran wedi cyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi. Nodwyd bod hyn yn gynnydd o'r 93% adroddwyd arno yn 2023. Cadarnhawyd bod yr Adran wedi wynebu heriau wrth geisio cyflogi swyddogion traethau a morwrol dros dro yng nghyfnod yr haf ac wedi gorfod penodi timoedd ac unigolion di-gymraeg yn y gorffennol. Ymhelaethwyd mai'r her sy'n codi o hyn yw nad ydynt yn gyflogedig â'r Cyngor am gyfnod ddigon hir i gael eu trochi yn yr iaith. Pwysleisiwyd bod y Rheolwr Morwrol yn cymryd camau gweithredol er mwyn sicrhau bod swyddogion yn siarad Cymraeg gyda'i gilydd a chwsmeriaid ar bob cyfle.

Manylwyd bod materion ariannol yn rhwystr sy'n wynebu'r Adran ar hyn o bryd. Eglurwyd bod cyfran helaeth o waith yr Adran yn ddibynnol ar grantiau ac mae hynny yn ffordd dda o osod amodau ieithyddol o fewn y Sir. Pwysleisiwyd bod digwyddiadau diwylliannol cyhoeddus rheolaidd yn chwarae rôl bwysig wrth i bobl ymarfer eu sgiliau iaith yn gyhoeddus yn enwedig os nad oes ganddynt fodd arall o wneud hynny. Cydnabuwyd bod sicrhau parhad gwasanaeth neu ddigwyddiadau wrth i amrywiol grantiau ddod i ben yn gallu bod yn heriol i'r Adran yn enwedig o ystyried heriau ariannol cyffredinol sy'n wynebu'r Cyngor ar hyn o bryd. Pwysleisiwyd bod yr Adran yn parhau i dargedu cyllideb grant yn rheolaidd er mwyn sicrhau cefnogaeth i gymunedau i'r dyfodol.

Diolchwyd am yr adroddiad.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau a dderbyniwyd.

7. DIWEDDARIAD AR WAITH MENTER IAITH GWYNEDD

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Ben Swyddog Menter Iaith Gwynedd. Tynnwyd sylw'n fras at y prif bwyntiau canlynol:

Atgoffwyd yr Aelodau bod y Fenter bellach wedi ymadael a'r enw 'Hunaniaith' gan ail-frandio yn enw 'Menter Iaith Gwynedd' a bod y fenter wedi cael ei gofrestru fel Cwmni nid er elw gyda'r Tŷ Cwmnïau o dan arweiniad pedwar o gyfarwyddwyr gwirfoddol. Ymhelaethwyd mai ei brif fwriad yw cynyddu cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ym mhob rhan o'u bywydau ac ym mhob cymuned ledled Gwynedd.

Esboniwyd bod un aelod o staff y Fenter wedi gadael er mwyn gweithio gydag adran arall o fewn Cyngor Gwynedd. Cydnabuwyd nad yw'r swydd wag hon wedi cael ei lenwi ar hyn o bryd er mwyn esmwytho'r broses o allanoli o'r Cyngor. Nodwyd bod Cyngor Gwynedd yn cynorthwyo i gyflogi swyddog newydd o fewn ardal Meirionnydd ar gyfer 2024/25

Eglurwyd bydd y Fenter yn troi'n annibynnol o fis Ebrill 2025, gyda'r tri swyddog cyfredol y Fenter yn parhau i fod yn gyflogedig gan y Fenter, yn ogystal â'r swyddog newydd yn ardal Meirionnydd. Cydnabuwyd bod oediad wedi bod yn y trosglwyddiad allanoli hwn, ond eglurwyd bod hynny wedi bod yn sgil cymhlethdodau ymrwymadau pensiwn i swyddogion. Pwysleisiwyd bod Bwrdd Prosiect yn cyfarfod yn rheolaidd gyda'r Pennaeth Cyllid a Phennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol i ddatrys y trafferthion sy'n codi.

Adroddwyd ar ymgyrch sy'n cael ei gyflwyno ym mis Mai sy'n ffocysu ar bobl sydd wedi symud i'r ardal a dysgu'r Gymraeg, gan rannu storïau astudiaethau achos o sut mae unigolion wedi llwyddo i fagu ymdeimlad o berthyn i gymdeithasau Gwynedd. Ymhelaethwyd bod ail gynllun ar y gweill gyda chymorth 'Gareth yr Orangutang' er mwyn egluro hanes yr iaith Gymraeg gyda phobl ifanc a rhannu syniadau am sut i ddefnyddio technoleg yn Gymraeg, gan bwysleisio mai gwneud defnydd o'r iaith sy'n bwysig, nid poeni am unrhyw gamgymeriadau a wneir.

Rhodddwyd diweddarwyd bod y Fenter wedi bod yn cefnogi canolfannau trochi i gefnogi teuluoedd. Eglurwyd bod swyddogion yn darparu cyflwyniadau digidol i holl rieni mynychwyr canolfannau trochi yn dymhorol. Mewn ymateb i heriau mae'r addysgwyr yn ei gael ar ôl bod mewn canolfannau trochi ac yn dychwelyd i'r ysgol, cadarnhawyd bod y Fenter wedi comisiynu awdur i greu cynhyrchiad gyda mewnbwn y plant cyn ei berfformio i'r rhieni. Pwysleisiwyd mai'r Fenter bydd yn berchen y cynhyrchiad ac felly bydd modd ail-greu'r cynllun hwn mewn ardaloedd eraill yn ôl yr angen. Rhannwyd syniad y gallai'r Fenter ddefnyddio enghreifftiau o deuluoedd sydd wedi meithrin y Gymraeg yn dilyn y cynlluniau hyn er mwyn ysbrydoli eraill yn y dyfodol.

Ymfalchiwyd bod y Fenter wedi derbyn adborth cadarnhaol iawn i gig a gynhaliwyd mewn ysgolion uwchradd yn ddiweddar. Eglurwyd bod Tara Bandito yn mynd o gwmpas i wneud gweithdai lles a rhannu gwybodaeth am ferched mewn cerddoriaeth cyn perfformio gig yn y prynhawn gyda'r band Skylark. Rhannwyd adborth gan un ysgol bod disgyblion wedi bod yn gwylio ar glipiau o'r artistiaid yn annibynnol, wrth iddynt fynychu gwrs rydd yn y dyddiau yn dilyn y perfformiad, gan awgrymu bod plant a phobl ifanc yn mynd i gael eu denu at ddiwylliant Gymraeg modern pan maent yn cael eu cyflwyno iddo. Nodwyd bod y digwyddiad hwn wedi cael ei gynnal mewn chwe ysgol uwchradd yng Ngwynedd

Adroddwyd bod y Fenter wedi cyd-ariannu swydd gymunedol gyda chymorth yr Urdd ac Adran Ieuenctid Cyngor Gwynedd. Esboniwyd ei bod yn swydd benodol er mwyn sefydlu aelwydydd Urdd newydd o fewn cymunedau gyda'r bwriad o dargedu disgyblion uwchradd blwyddyn 7 a 8. Cadarnhawyd bod aelwydydd newydd wedi agor yng Nghaernarfon ac yn y Felinheli yn ogystal â chlybiau'r Urdd mewn ysgolion megis Ardudwy. Manylwyd ar glwb yr Urdd Ardudwy, gan nodi bod nifer o'r plant ddim yn dod o gartrefi Cymreig ond eu bod wedi dechrau mynychu'r aelwyd wrth iddo fynd yn fwy poblogaidd. Diolchwyd i Cadi Roberts am ei gwaith o fewn y maes yma. Cadarnhawyd mai bwriad i'r dyfodol yw sicrhau bod gwirfoddolwyr yn dod ymlaen i gynorthwyo'r aelwydydd yn rheolaidd fel eu bod yn gallu rhedeg heb i swyddog cyflogedig fod yn bresennol pob tro. Gobeithiwyd y gellid denu gwirfoddolwyr drwy ganolbwyntio ar ardaloedd penodol gan geisio sicrhau bod digon o bobl yn helpu er mwyn i wirfoddoli peidio teimlo ei fod yn feichus.

Cyfeiriwyd at Lwyfan Llŷn gan fod y Fenter wedi cefnogi'r cynllun hwn wrth iddo gychwyn yn sgil Covid-19. Cadarnhawyd bod y grŵp yn cyfarfod yn wythnosol yn Sarn Meylltelyn. Tynnwyd sylw bod y cynllun hwn yn enghraifft o sut all y Fenter gefnogi cymunedau pan mae bwch i'w weld yn y gymdeithas, a'i adeiladu i fod yn hunangynhaliol o fewn cymunedau heb fod yn ddibynnol ar y Fenter wrth iddo ddatblygu. Gobeithiwyd bydd y llwyddiant yma yn cael ei weld gyda Theatr Derek Williams yn y Bala wrth i'r Fenter gydweithio gyda nhw i ail-sefydlu clwb drama.

Diolchwyd i Meirion Owen, swyddog y Fenter yn ardal Bangor am drefnu digwyddiadau Dydd Gŵyl Dewi ym Mangor eleni. Pwysleisiwyd bod y Fenter wedi trefnu nifer o ddigwyddiadau yn ogystal â gorymdaith gan sicrhau bod nifer o fusnesau a sefydliadau yn cydweithio gyda'i gilydd. Ymhelaethwyd bod nifer o sesiynau i ddysgwyr yn cael eu cynnal yn rheolaidd ym Mangor a phwysleisiwyd bod adborth cadarnhaol thu hwnt i'r sesiynau hyn.

Eglurwyd bod y Fenter yn cydweithio gyda Chymdeithas Affrica Gogledd Cymru gan fod y Gymdeithas yn tyfu wrth i fwy o deuluoedd symud i Fangor gyda myfyrwyr hŷn sy'n mynychu Prifysgol Bangor. Nodwyd bod cyfres o ddigwyddiadau 'Croeso i'r Gymraeg' wedi eu trefnu ar gyfer aelodau'r Gymdeithas a sesiynau cyffelyb i ddefnyddwyr gwasanaeth Adfer yn yr ardal. Esboniwyd bod y sesiynau hyn yn cael eu defnyddio fel cyflwyniad cychwynol i'r iaith a gobeithir y bydd y mynychwyr yn dymuno derbyn gwrsi Gymraeg ffurfiol i'r dyfodol.

Cydnabuwyd bod cyfran helaeth o waith y Fenter yn canolbwyntio ar ardaloedd penodol megis Llŷn, Bangor-Ogwen a Phenllyn â'r Bala. Eglurwyd bod hyn yn fwriadol er mwyn gweithio ar lefel leol i greu gwahaniaeth y gellir eu tystiolaethu. Pwysleisiwyd mai pwrpas y fenter yw 'Hybu a Hyrwyddo'r Gymraeg ar draws Gwynedd gyfan' a bwriedir allanoli i gynyddu capasiti er mwyn galluogi'r Fenter i ganolbwyntio ar bob ardal yng Ngwynedd.

Cytunwyd bod angen cydweithio gyda phobl ifanc sydd ar fin gorffen yn yr ysgolion uwchradd er mwyn eu hannog i ddefnyddio'r Gymraeg yn fwy cyson. Esboniwyd mai un her yw bod holl ddeunydd cyfryngau cymdeithasol yn Saesneg a bod hynny yn dylanwadu arnynt. Pwysleisiwyd bod y Fenter wedi bod yn gweithio ar nifer o gynlluniau megis cystadleuaeth Dydd Miwsig Cymru er mwyn annog pobl ifanc hŷn i ddefnyddio'r Gymraeg. Manylwyd ar gynllun cyffroes gydag MSparc ble mae meddalwedd newydd ar gyfer gemau fideo sy'n sicrhau bod defnyddwyr yn gallu sgwrsio gyda'i gilydd yn Gymraeg wrth iddynt chwarae ar ddyfeisiadau.

Diolchwyd am yr adroddiad.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau a dderbyniwyd.

Dechreuodd y Cyfarfod am 10:00yb a gorffennodd am 11:45yp.

CADEIRYDD